

عاشورا در آینه شعر
جنگ شاعران کرمانشاه

عفت جامه شورانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	جامه‌شورانی، عفت، ۱۳۵۹ - نویسنده
عنوان و نام پدیدآور	عاشورا در آیینۀ شعر جنگ شاعران کرمانشاه/نویسنده عفت جامه‌شورانی
مشخصات نشر	تهران: موزه دفاع مقدس تهران، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	۳۳۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۴-۳۶-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
موضوع	شعر فارسی (قرن ۱۴) -- شهیدان
موضوع	شعر فارسی -- شهیدان -- کرمانشاه
شناسه افزوده	موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۷ ج ۳ / ع ۳ / PIRA۰۸۱
رده‌بندی دیویی	۹۵۵/۰۸۴۳۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۲۶۷۴۳

نام کتاب: عاشورا در آیینۀ شعر جنگ شاعران کرمانشاه
نویسنده: عفت جامه‌شورانی
ناشر: انتشارات موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس تهران
ویراستار: عبدالله حکیم
صفحه آرای: محمدجواد بابایی
طراح جلد: شبیر ترابی
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۳۹,۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۴-۳۶-۴

نشانی: میدان ونک - بزرگراه شهید حقانی - خیابان سرو - موزه انقلاب اسلامی و
دفاع مقدس - تلفن: ۰۲۱-۸۸۶۵۷۰۲۰

فهرست

۱	پیشگفتار
۵	گذری بر شعر فارسی و سروده‌های دفاع مقدس عاشورایی کرمانشاه
۷	کرمانشاه
۸	گذری بر شعر فارسی کرمانشاه
۱۰	کرمانشاهیان در ادبیات نو
۱۶	شعر دفاع مقدس عاشورایی شاعران کرمانشاه
۲۰	بررسی محتوای اشعار شاعران
۲۱	۱. عاشورا و کربلا
۲۲	۲. بیان شجاعت، دعوت به مقاومت و ستایش فتوحات
۲۴	۳. مناطق جنگی بومی

۴. شهادت ۲۶
۵. مفقودین جنگ ۲۹
۶. فلسطین و ملل تحت ظلم ۳۰
۷. جانبازان ۳۲
- وصف ایثارگری رزمندگان ۳۲
۸. نگرانی از افول ارزش‌ها ۳۳
۹. خانواده‌های شهدا ۳۵
۱۰. اردیبه‌ماه حرم‌شهر ۳۵
۱۱. رگش آلودگان ۳۷
۱۲. بسج و سیجی ۳۸
- ساختار ۴۱
۱. غزل ۴۴
۲. مثنوی ۴۹
۳. چهارپاره ۵۸
۴. قصیده ۵۹
۵. رباعی و دوبیتی ۶۱
- ویژگی‌های سبکی شعر دفاع مقدس شاعران کرمانشاه ۶۳
- از نظر ادبی ۶۳
- اندیشه ۶۴
- معرفی شاعران و آثار آن‌ها ۷۱
- (محمدجواد محبت، احمد عزیزی، بیژن ارژن و محمدسعید میرزایی)
- محمدجواد محبت ۷۳

۷۶	از مرزهای فریاد
۷۶	آه... ای بانوی طوبی سایه... آه
۷۷	با موج عطرهای بهشتی
۷۸	با بال این پرنده سفر کن
۷۹	خاک بهتری داند
۸۰	خانه گل اتری
۸۱	خاطرات سر
۸۲	رگبار کلمات
۸۳	صحایف گل سر
۸۴	قلب را فرصت حضور دهید
۸۵	کجایی گریه دل ناصبوران
۸۶	کوچه باغ آسمان
۸۸	ب: آثاری که با گزینش، ویراستاری و کوشش محمدجواد محبت منتشر شده‌اند ۸۹
۹۰	احمد عزیزی
۹۵	آثار
۹۵	بازان پروانه
۹۷	خورشید از پشت خیزران
۱۰۰	خواب‌نامه و باغ تناسخ
۱۰۲	روستای فطرت
۱۰۵	۱. غزل
۱۰۵	۲. دوبیتی
۱۰۵	۳. رباعی

۱۰۵	رؤیای رؤیت
۱۰۷	زائران زاری
۱۰۸	شبنم‌های شبانه
۱۱۰	شرجی آواز
۱۱۱	غزالستان
۱۱۲	خوس غزل
۱۱۴	کفش‌های مکاشفه
۱۱۷	دوت تکم
۱۱۸	سرمدان
۱۱۹	ناودان‌ها
۱۲۰	احمد عزیزی و آثار به نام
۱۲۱	ترجمه زخم
۱۲۴	رودخانه رؤیا
۱۲۵	سیل گل سرخ
۱۲۶	شطح فلسفی
۱۲۷	نافله ناز
۱۲۹	واژه‌نامه ابدی
۱۳۱	یک لیوان شطح داغ
۱۳۳	بیژن ارژن
۱۳۶	۱. عاشقانه و عاطفی
۱۳۶	۲. فلسفی و عرفانی
۱۳۶	۳. اجتماعی
۱۳۷	۴. طبیعت

۱۳۷	۴-۱. استفاده از عنصر طنز
۱۳۷	۴-۲. شباهت به داستان کوتاه
۱۳۷	۴-۳. استخدام اصطلاحات و لغات جدید
۱۳۸	۴-۴. کشف‌های تصویری
۱۳۸	۵. استفاده از عناصر نمایشی
۱۳۸	آثار
۱۳۸	بی‌نام شدگان
۱۴۰	پیراهنی از آن برای ترم
۱۴۱	بخش اول
۱۴۱	بخش دوم
۱۴۲	چارانه‌های بیژن ارژن
۱۴۷	فراغزل
۱۵۰	شیرین خواب
۱۵۱	محمدسعید میرزایی
۱۵۸	فعالیت‌های ادبی محمدسعید میرزایی
۱۵۹	آثار
۱۵۹	الواح صلح
۱۶۳	زخم عتیق
۱۶۶	دیروز می‌شوم که بیایی
۱۶۶	درها برای بسته شدن آفریده شد
۱۶۷	غزل هزاره دیگر
۱۶۸	مرد بی‌مورد

شخصیت‌ها و مضامین حماسی عاشورا در شعر دفاع مقدس

شاعران کرمانشاه ۱۷۱

حماسه امام حسین (ع) و یارانش در کربلا ۱۷۷

امام حسین (ع) ۱۷۹

حضرت ابوالفضل العباس (ع) ۱۸۸

حضرت زینب (س) ۱۹۴

حضرت علی اصغر (س) ۱۹۹

حر بن یزید ریاحی ۲۰۵

چهره‌سای قهرمان حادثه کربلا ۲۰۸

یزید ۲۰۸

حولی ۲۱۰

شمس بن ذی الجوشن ۲۱۲

حیات پاینده عاشورا ۲۱۴

فراگیری قیام امام حسین (ع) ۲۱۸

شهادت طلبی ۲۳۳

ترجیح مرگ با عزت بر زندگی ذلت‌بار ۲۴۱

حماسه انتظار ۲۴۴

عناصر عرفانی عاشورا در شعر دفاع مقدس شاعران کرمانشاه ۲۵۵

عرفان عزتمند ۲۵۷

عرفان محبت‌گرایانه ۲۵۹

عرفان شهادت‌محورانه ۲۶۷

عرفان بندگی و عبادت‌گرایانه ۲۸۰

۲۸۷ عرفان ولایتمدارانه

۲۹۱ عرفان تسلیم و رضا

مروری بر پژوهش‌های مرتبط با عناصر عاشورایی در شعر دفاع مقدس

۲۹۵

۲۹۷ کتاب‌ها

۲۹۷ - نقد و بررسی ادبیات منظوم دفاع مقدس

۲۹۸ - بوند دو فرهنگ عاشورا و دفاع مقدس

۳۰۰ - شرح من و مة ظ

۳۱۸ پایان‌نامه‌ها

۳۲۲ مقاله‌ها

۳۲۷ منابع و مآخذ

سخن گفتن از ماسه همیشه جاوید و شکوهمند عاشورا،
ایثارها و نثارهای حضرت سیدالشهدا (ع) و یاران باوفای او تأثیر
آن بر دفاع مقدس و معرّات موضوعی شگفت است که قلم
با همه توانش از بیان آن ناتوان است. تأثیراتی که پرده از
کردارهای شهودی و وجودی آن دستخیز عظیم به قدر وسع
کلمه و کلام برداشته است. لیکن در این انقلاب آفتابی در
حرف و این بحر بیکرانه در ظرف نیامده است که:

معانی هرگز اندر حرف نایند که بحر بیسازان در ظرف نایند

قیام عاشورا به عنوان الگویی ارزشمند و کامل، از ابتدا
پشتوانه فکری انقلاب اسلامی بود. جنگ هشت ساله عراق با
ایران، به دلیل مشابهت‌های بسیاری که با نبرد حق و باطل
در کارزار کربلا داشت، این دو حادثه را از جهات متعدد به هم
پیوند می‌زد. هم چنان‌که عرصه‌های مختلف جنگ، متأثر از
حادثه عاشورا بود. شعر جنگ نیز از آبشخور این فرهنگ غنی

بهره می‌گرفت و لحظات ناب شاعرانه‌ای را برای شاعران این دوره از ادبیات ایران، خلق می‌کرد. از سوی دیگر، ضرورت دفاع از میهن، ایستادگی بر سر آرمان‌ها، حفاظت از انقلابی نوپا که باهدف احیای اسلام شکل گرفته بود و عوامل دیگر باعث برجسته شدن ابعاد حماسی شعر دفاع مقدس شده بود.

عرفان نیز رکن دیگر نهضت عاشورا بود که رزمندگان مجاهد در دفاع مقدس از آن درس می‌گرفتند. عرفانی عزیزانه، ولایت‌مدارانه، شهادت‌طلبانه و... که در هشت سال دفاع مقدس تبلور یافت و حدیث ماندگار پایداری، دلاوری و فداکاری ملتی که در راه دوع از مکتب، انقلاب و میهن اسلامی خویش قله‌های بلند رسالت و شهادت را درنور دیده و با الگو گرفتن از سالار شهیدان حسن بن علی (ع) همراه با ارزش‌هایی چون شرافت، ایمان، عشق، مجاعت و ایثار جاده‌های کمال را درنوردیدند. نام امام حسین (ع) ملیات رزمندگان بانام و رمز یا حسین، کربلا، عاشورا، بازرس‌ها، یشانی‌بندها و نوشته‌های روی آن‌ها و حتی رنگ انتخابی آن‌ها، اسبان آزاده و جانبازان، صبوری و مقاومت‌های خانواده‌های شاهد و ایثارگر... همه و همه نشان‌دهنده تأثیرات این قیام در لحظات مناسف دفاع مقدس است.

استان کرمانشاه ازجمله قهرمان شهرهای تاریخ جنگ است که عاشوراییان بسیاری را در حافظة تاریخی خویش به ثبت رسانده است. شناساندن شاعران متعصب و غیرتمند دفاع مقدس این استان و شعر آنان که بیشتر آن‌ها تجربه مستقیمی

را با جنگ سپری نموده‌اند و اشعار دفاع مقدس خویش را به وقایع عاشورا پیوند زده‌اند، برای نسلی که برای دفاع از هویت و آرمان‌های خویش، ناگزیر از مقاومت و ایستادگی است و شعر جنگ به عنوان ذخیره‌ای ارزشمند جهت انتقال فرهنگ پایداری مبتنی بر آرمان‌های مذهبی پیش روی آن‌ها قرار ارد ضروری است. رویکرد عمده‌ای که در این مقوله ارائه شده، همان مصاحبه‌ها و مقالات غیردانشگاهی چاپ شده در مطبوعات و رسانه‌هاست که به‌طور عموم، شتابزده و سلیقه‌ای ارائه شده برای استفاده در یک پژوهش علمی قابل اعتنا نیست. اما به‌طور کلی می‌توان به کتاب‌ها و منابعی که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم، تقیم شعر انقلاب، شعر دفاع مقدس، حماسه و عرفان و شور را تأثیر قیام امام حسین (ع) بر دفاع مقدس را مورد بررسی قرار داده، اشاره نمود که در پایان این اثر به‌صورت پیوست آمده است.

در این پژوهش با دقت نظر هرچه تمام‌تر مواردی در نظر گرفته شده است تا اشعار منتخب آن هم زمان دارای این ویژگی‌هایی باشند: ۱- با دفاع مقدس و ارزش‌های آن مرتبط باشند؛ ۲- ابعادی از عرفان یا حماسه عاشورایی را منعکس کند که فقدان هر کدام از این ویژگی‌ها منجر به کنار گذاشتن بحسب از سروده‌های دفاع مقدس می‌شود. در ادامه برای یافتن مجموعه اشعاری با خصوصیات فوق و منابع مربوطه به کتابخانه‌های استان کرمانشاه از جمله حوزه هنری، حفظ آثار و نشر دفاع مقدس، بسیج هنرمندان، کتابخانه تخصصی ایشار و شهادت و در

تهران، کتابخانه‌های باغ‌موزه دفاع مقدس و کتابخانه تخصصی جنگ مراجعه گردید که البته مراجعه حضوری به مراکز موجود در تهران برای دانشجویان شهرستانی مشکلات خاص خودش را به همراه داشت و ارسال این کتاب‌ها از طریق پست نیز به سبب محدودیتی که این کتابخانه‌ها در امانت دادن کتب داشتند موجب صرف زمان زیادی می‌گردید لذا به‌ناچار با اسکان در تهران، مطالعه و فیش‌برداری از منابع مورد نیاز، انجام گرفت. از میان منابع مورد نظر، دستیابی به آثار شاعران کرمانشاهی از هم مشکل بود که ضمن مصاحبه با آنان (به‌جز آقای احمد عربز) تعدادی از کتب مربوطه از صاحبان اثر به امانت گرفته شد.

امید که این روش می‌تواند گام مفیدی در شناخت بهتر شعر عاشورایی دفاع مقدس شاعران استان کرمانشاه برداشته و پنجره‌ای فرا روی پژوهشگران این عرصه قرار دهد.